

Nemuljumirea orgolioasă trebuie exprimată nu acum, ci trebuie exprimată cînd la «Cintarea României» erau premiate (cu diplome) anumite manifestări nu atît pe criteriul valoric cît pe cel ideologic sau politic.

Cît privește eterna discuție: «cine merita mai mult și cine merita mai puțin», ea nu se va stinge niciodată sau cel puțin atît timp cît arta va rămîne un act subiectiv iar aprecierea ei ajiderea. Au fost contestate, de-a lungul timpului, și premii Nobel, Oscar, Goncourt. Nu cred că tocmai la festivalurile noastre de teatru ar trebui introdusă robotizarea, care nici ea nu ar asigura satisfacția generală. Tindem spre perfecționare, dar să nu ne amăgim că o vom atinge.

DUMITRU SOLOMON

cîmpul de gravitație al reununilor de cultură teatrală e în firea lucrurilor să pătrundă fragmente din ceea ce (sosind din trecut, prezent, sau de altore) figurează, cumpenită astronomică îlomerarea de particule din coada cometei, producția de seale — ceea cea care este însoțitorarea evenimentului scenic. Problema de principiu ar rămîne, atunci, aceea a procentului, a măsurării, a unui, totuși, echilibru — și a unor metode capabile să determine alcătuirea unui astăză echilibrat. Festivalul de la Oradea se rela, după o perioadă de intrerupere dictată de dispozitii neinteligibile, azi. Devine Internațional (cum mai încercase, altădată, să fie); deschide o secțiune pentru teatrul de televiziune [prefigurindu-l și acestea Internaționalizarea]. Este vorba, neîndoilenic, despre un efort și despre o seamă de cîștiuri culturale.

Nu am văzut spectacole antologice. În schimb ne-am întîlnit fracțion cu propunerea mediocru, unde acrila «lecturii regizorale» de a adnota piesa se traduce într-un abuziv apel la mijloace exterioare, în suprincărcarea interpretilor cu acțiuni scenice nemotivate. Efectul este, în astfel de cazuri, contrar celui scontat: departe de a spori expresivitatea reprezentării, aceste abundente adosuri sfîrșesc prin a aplatiiza texte (altminteri) pline de sens, ceea ce se evidențiază prin lipsa de dialog între compoziționale spectaculare. Puține scenografi de bună condiție și care să comunice vreun lucru însemnat, referitor la universul montării. Cîteva încercări de regie semnate de actori ne-au reamintit acele (cu o excepție a lui Fundolanu) «întrebări de răspunse» de-a lungul altor festivaluri. Interogările sfîrșuitoare în a încercu rostul regizorului profesionist și decalibrările ce survin în absența acestuia. Programul primelor zile a oferit atât de puține motive de satisfacție, încît nu ne rămînea decît să problematizăm pe tema unui tip de selecție eficient, dacă ar trebui să se procedeze conform experienței acumulate pe seama sistemului festivalier (cît timp a depins de inițiativa asociației profesionale, fiecare titlu înscris în vreo gală competitivă purtă gîrlui grupului de critici desemnat să refere organizatorilor despre calitatea spectacolului), sau dacă nu ar fi momentul să se instituie funcția de director de festival, căruia să li revină răspunderea opfîlului, alcătuirea astăzil.

A fost o ediție norocoasă, aceasta a opta, a Festivalului Internațional de teatru scurt, în posida de loc promițătorului debut. Norocoasă, deoarece textele în premieră absolută, în premieră pe față (valorii dramaturgice noi, ori abia acum ridicate din fila de carte pe scenă), dar mai ales actorii (în evoluții individuale surprinzătoare de vitalitate și de nuanțe totodată — sau afirmandu-se ca trupă) au constituit principalele surse de încurajare pentru comentatorul dispus să observe fenomenul aşa cum este, dar și să descopere unghiul lui de deschidere într-o semnificație cu ecou în viața teatrală, dîncolo și dîncăoare de clasa unul festival. Într-un interval cînd dramaturgia româ-

nească subzistă în afara repertoriilor, așteptind să diminueze pofta [explicabilă] de text străin și ca să-și recapete dreptul la existență scenică, piesele originale promovate de reunionea orădeană — în spectacole ce nu pot trece neobserveate — par să atragă o schimbare de opinie. Cu o a doua premieră, (după montarea de la Piatra Neamă, și aceea remarcabilă), Matel Vișniec devine — în fața contemporaneității — un dramaturg important. Se înțimplă ceea ce s-ar putea numi o recuperare de destin literar, datorită inspirației alegerii repertoriului Teatrului Național din Iași. Spectacolul de studio cu Angajare de clovn, în regia bogată în valențe co-incidente replici (și subtextul) a lui Nicolae Scarlat, impune, deci, un autor, și îndrăgostit, despre un efort și despre o seamă de cîștiuri culturale.

Nu am văzut spectacole antologice. În schimb ne-am întîlnit fracțion cu propunerea mediocru, unde acrila «lecturii regizorale» de a adnota piesa se traduce într-un abuziv apel la mijloace exterioare, în suprincărcarea interpretilor cu acțiuni scenice nemotivate. Efectul este, în astfel de cazuri, contrar celui scontat: departe de a spori expresivitatea reprezentării, aceste abundente adosuri sfîrșesc prin a aplatiiza texte (altminteri) pline de sens, ceea ce se evidențiază prin lipsa de dialog între compoziționale spectaculare. Puține scenografi de bună condiție și care să comunice vreun lucru însemnat, referitor la universul montării. Cîteva încercări de regie semnate de actori ne-au reamintit acele (cu o excepție a lui Fundolanu) «întrebări de răspunse» de-a lungul altor festivaluri. Interogările sfîrșuitoare în a încercu rostul regizorului profesionist și decalibrările ce survin în absența acestuia. Programul primelor zile a oferit atât de puține motive de satisfacție, încît nu ne rămînea decît să problematizăm pe tema unui tip de selecție eficient, dacă ar trebui să se procedeze conform experienței acumulate pe seama sistemului festivalier (cît timp a depins de inițiativa asociației profesionale, fiecare titlu înscris în vreo gală competitivă purtă gîrlui grupului de critici desemnat să refere organizatorilor despre calitatea spectacolului), sau dacă nu ar fi momentul să se instituie funcția de director de festival, căruia să li revină răspunderea opfîlului, alcătuirea astăzil.

Sî, desigur, regulul vedetelor Valeria Sădu (Teatrul Mic, București), într-un recital despre care se va scrie pe larg și în prelungirea cărula să resimtă, în discuțiile coloconiale, o latentă polemică asupra specificului și limitelor de toleranță teoretică ale unui festival intitulat de teatru scurt. Un concept care să încorseze ferm spațiul Festivalului orădean, să-l despartă definitiv de cel al Galei reclăturilor (de la Bacău) sau de cel de la Costinești (rezervat numai celor tineri), nu se poate, totuși, susține decât prin ostentație și prin forțarea la patul lui Procust a realităților însăși. Nu e neadevărat nici faptul că teatru «mediu» (judecînd după durata spectacolului, «reluind» mărimea, în pagină, a piesei) sau evoluția actorilor cîști prilejuită de prospectarea poeziei nu și vor găsi lejer locul în grila manifestărilor orădeană. Pe lîngă selecție, narativa regindirea — împreună a criticii, profilului, ambiielor intelectuale ale galelor teatrale.

O EDIȚIE NOROCOASĂ

Nu a fost o ediție strălucită, dar a fost una norocoasă. Nu strălucită, cătă vreme în programul mult prea încărcat au pătruns spectacole ce nu ar fi trebuit de preselecție. De ce nu s-a făcut î... Unei astfel de întrebări î se poate — cred — găsi un răspuns, fără riscul ca argumentația să reducă din meritele organizatorilor. Ar fi util, probabil, să luăm în calcul, de fiecare dată (aproape de reununile teatrale), și factorii relativ stabili (oferta / posibilitatea organizatorilor de a o controla), dar și acel, să-i zicem, element imponderabil (ce se traduce prin dorința expresă a unui creator, sau a unei instituții, de a fi în competiție, de a avea în față un număr de critici). Încerc să stabilesc, deci, o diferență între presiunea exercitată de viața teatrală asupra afișului festivalului (orădean și nu numai) și tensiunile ce sint, odată privite atent, întructiva mal greu «de rezolvat», deoarece în spațele insistenței de a urca pe scenă («chiar dacă nu suntem competitivi») se află voînța de a interupe anonimatul (din «canii anteriori»), de a face dovada, dacă nu a valorii, atunci a capacității de mobilizare spre un repertoriu de interes. Teoretic — pesemne și în practică — în

Colocville — trei — au permis, ca și în alte ocazii, analiza detaliată a ceea ce se vede pe scenă și pe micul ecran, nu au lipsit comparațiile și analogiile avenite, în acest sezon cînd, referitor la genul scurt, dar nu numai, poate fi audiată întrebarea: Ce-i de văzut și cînd, în plin festival, din plin centrul Oradel, te pot întâmpina interogații reportericești «apocaliptice», cărora te simți indemnătat să le opui întregul tău scepticism. Ceea ce nu te determină, însă, să-ți modifichi opțiunea.

Norocoasă, ediția a avut de partea ei

sponsorii. Datorită sprijinului și contribuției acestora, festivalul s-a încheiat, pentru participanți, sub semnul Fortunei. Astfel, să zicem, închelind și noi istorisirea cea grăbită, au putut fi acordate un mare număr de premii, răsplătind flecărula ceea ce bine merită de la Festival: premiile de merit și premiile de încurajare și chiar acele premii de complezență pe care le au mereu pregătit marile festivaluri ale lumii bune.

ANTOANETA C. IORDACHE

DERUTĂ ȘI SPONSORIZARE

De la o vreme parcă nu mai știm de ce și pentru cine facem teatrul pe care îl facem. Dacă l-am face de dragul teatrului, cu siguranță am fi mai puțin orgoșii în a-l «contesta» cît mai veche, chipurile doar pentru a-l redescoperi. Dacă l-am face de dragul publicului, iarăși am fi mai puțin orgoșii și n-am sădă de multe ori înțelegerea spectatorului, propunindu-l doar lăsările desfășurate noastre lăuntrice. Dacă l-am face cu gîndul la valorile întrinseci ale operei dramatice, măcar o parte a lor să regăsești și pe scenă, dind profunzime și trăinicie spectacolelor noastre. Dacă l-am face și pentru actori, atunci strălucirea lor să răsfringe beneficii în comununa reprezentării, dind cuvenita lumină textului și înseninare publicului, nu altfel decât spre gloria teatrului. Dar noi am ajuns să facem teatrul doar pentru noi însine, asigurîndu-ne că oricum ni se va aprecia gestul unei premiere pe țară, al unei restituiri culturale, al unei aducerii la zi sau la moda zilei, de care nici autorul nici teatrul nu se fac cu nimic vinovați. Cu cit pretindem că facem operă de cultură teatrală, cu atât simtem în stare să răstălmăcim mai tare, să denaturăm și să răvăşim totul, fie din neștiință și neprincipiere, fie din orgoliu, care tinde să le-o ia cu mult înainte.

Iată, Teatrul din Oradea (și nu numai el!) a înțeles de mult că e greu să nu îei premii la Festivalul teatrului scurt, dacă joci în premieră pe țară fie primul text al literaturii dramatice românești, fie ultimul, ca dată de apariție, fiind destul loc — la premii — și pentru piesele nejucate încă ale autorilor consacrați, clasicaizați uneori mai mult prin «consens» decit prin valoarea reală a operei. Să nu-mi spunești — pentru a mă limita doar la premiile I, II și III ale actualei ediții, a VIII-a — că Angajare de clovn de Matei Vișniec, Ivanca de Lucian Blaga și Ospățul lui Baltazar de Benjamin Fundolanu sunt piese de rezistență ale literaturii române sau ale scriitorilor în cauză. Dar erau nejucate încă. Să nu-mi spunești apoi că spectacolele cu aceste piese, realizate de Naționalul ieșean — în regia lui Nicolae Scarlat, de Teatrul de Stat din Oradea — în regia lui Tudor Chirilă și de Teatrul «Notăra» — în regia lui Alexandru Daibla, erau chiar spectacole de premiat

din Cahul) pe scena Teatrului «V.I. Popov» din Bîrlad. Prin preajmă, dar pe alt palier, consternind prin artificialitatea epantă și contorsionarea arbitrară a limbajului, ca și prin agasanta descompunere lentă a mișcărilor, ca într-un lichid viscos, în care se înalțează cu greu — spectacolul lui Tudor Chirilă cu Ivanca Teatrului din Oradea, greu de recunoscut ca aparținându-l stilistic lui Lucian Blaga. Și, tot prin apropiere, dacă nu chiar la cota 0, exhibarea regizorală a actorului Horia Ionescu, de la Teatrul Național din Timișoara, în Delir în doi de Eugen Ionescu, din care chiar că nu se mal înțelegea nimic, în afara faptului că «modernitatea» mijloacelor regizorale de expresie poate fi oricind mimată de pletera epigonilor.

Strădaniile actoricești pe cont propriu, «eroice» dar disproportionate, căruia textulul strivind umerii interpretilor, strădaniile nelipsite din mal toate reunurile noastre teatrale, îau avut înutil ca protagoniști pe Benedict Dumitrescu (de la Sibiu) în lona de Marin Sorescu și pe Constantin Florescu (de la Sfîntu Gheorghe) în însemnările unui nebun de Gogol. Suficient pentru a da posibilitatea comentatorilor subțiri, care nu țin cont de calitatea spectacolelor, să elogieze în sine «deschiderea» repertorială, care «s-a întins» de la Gogol la Sorescu, ca și de la Blaga și Fundolanu la Matei Vișniec, sau de la Sofocle (o estradică încropeală a trupel «Tâmăsi Aron» din Sfîntu Gheorghe, cu Filoctet, modestă și ca program de bar de cartier) la Alfred Jarry (Ubu Roi, în alertă desfășurare a tinerei trupe «Figura» din Miercurea Ciuc). Nu puține defulări comparatiste vor fi prilejuite și cele trei spectacole cu în largul mării de Mrozek, unul mai slab decât altul, în ciuda valorii interpretilor de la Naționalele din Tîrgu Mureș și lași, ori de la Bacău, ultimii beneficiind de confuzia regizorală totală a lui Dumitru Lazăr Fulga.

O notă aparte au făcut-o, în acest context derulant, spectacolele de la Chișinău. În primul rînd Hei, oameni bunii de William Saroyan, în Interpretarea trupel «Eugen Ionescu» și în regia lui Petru Vutcărău, reprezentări prezentate sub egida Teatrului de Stat din Rîmnicu Vilcea. Au impresionat, deopotrivă, simplitatea și măsura interpretilor, lipsa de ostentație regizorală, accentul pus pe omeneșul poveștilor de viață. Din păcate, Năpasta de I.L. Caragiale, jucată de Teatrul «Lucăceafărul» în regia lui Florin Zamfirescu, un bun spectacol de studio la sediul din Chișinău, n-a mai avut tensiunea dramatică și ritmul necesar în transpunerea la condițiile sălii mari a teatrului orădean. Prezentat în afara concursului, cel de-al doilea spectacol al Teatrului «Lucăceafărul», cu Casa mare de Ion Druță, în regia Nicoletel Tola, a interesat mai mult prin substanța dramatică a textului decit prin dramatismul destul de evanescent al montărilor.

Participările străine, unele încă modește — actrițele Adela Gaborova de la teatrul din Nyitra (Republie Federativă Cehă și Slovacă) și Jancsó Sarolta, de la teatrul din Debrecén (Ungaria), ambele alegindu-și ca text Medeea de azi de

